

הנחיות להוראת המצגת "שכר מינימום – ברכה או קללה?"

קהל היעד: כיתות י' וכיתות יג

הרעיון: התלמידים יבחנו מצב של "התנגשות בין זכויות", שבו רצונות ואינטרסים של צדדים שונים סותרים זה את זה ויוצרים קונפליקט. התלמידים יתנסו בבחירת נימוקים משכנעים לכל אחד מן הצדדים כדי לנסות ולהכריע ביניהם, ובסופו של דבר גם יציעו דרכי פתרון חלופיות. את הפעילות אפשר להעביר בשיעור אזרחות, בשיעור עברית, בשיעורי חינוך וכישורי חיים ובמכונות קדם-צבאיות. אם הפעילות מתקיימת במסגרת שיעור אזרחות, חשוב להקפיד בה על שימוש בשפה אזרחית מתאימה כפי שמופיע במצגת, ב"למידע נוסף". הפעילות הנוכחית עוסקת בהתנגשות של זכויות ואינטרסים כפי שהיא מתבטאת במחלוקת שבין התפיסה הליברלית – המתנגדת להצמדת שכר המינימום ואף מבקשת לבטל אותו לבין התפיסה הסוציאל-דמוקרטית, התומכת בהצמדת שכר המינימום או בהעלאתו. הפעילות מלווה בקול (סאונד) כדי לשוות לדיון בין הצדדים ממד מוחשי וכדי להדגים מעמדת (דיבייט) משכנע בין הצדדים. ניתן להשתמש במצגת גם ללא חיבור הרמקולים, ולהקריא בכיתה את משפטי המפתח.

משך הפעילות: 45 דקות

מהלך פעילות

שקופית 1 - פתיחה

בשקופית זו מוצג נושא הפעילות: "שכר מינימום – ברכה או קללה?".
 על המורה להקדים ולומר שכמעט בכל מצב בחיים ייתכן שזכויות ואינטרסים של צדדים שונים יתנגשו, וכי מדובר בסיטואציה אנושית וחברתית בסיסית. בפעילות זו נדגיש את ההתנגשות בין הזכות לשוויון ולקיום בכבוד וזכויות חברתיות-כלכליות לבין חירויות הפרט והזכות לקניין.

שקופית 2

שכר מינימום

שקופית זו מציגה את המושג "שכר מינימום" ואת עצם העובדה שקיימים קולות שונים באשר לנחיצותו ולתרומתו למשק. מצד אחד יש כאלה הדורשים להצמיד את שכר המינימום לשכר הממוצע במשק ומצד שני יש הדורשים לבטלו לחלוטין.

שקופית 3

הכירו את הסיפורים שמאחורי חוק שכר מינימום

בשקופית זו מופיעות ארבע דמויות – עובדים ומעסיקים המציגים נקודות מבט שונות על שכר המינימום. המטרה היא "להאניש" את הסיפור ולהמחיש לתלמידים איך שכר המינימום משפיע על חייהם של אנשים.

לפני הצפייה בסיפורי הדמויות אפשר לשאול את התלמידים:

- האם ידעתם שיש שכר מינימום?
- למה לדעתכם נקבע שכר מינימום?

בעקבות הצפייה בדמויות אפשר לשאול:

- עם מי הזדהיתם? מדוע?
- האם לדעתכם אפשר לגשר על הדרישות השונות של הצדדים? כיצד?

שקופית 4

גישות חברתיות-כלכליות

בשקף זה יופיעו זו מול זו שתי הגישות: הסוציאל-דמוקרטית והליברלית, לצד ההסבר – מדוע כל גישה מצדדת/לא מצדדת בשכר מינימום. מומלץ להזכיר לתלמידים את הגישות כשהם בוחרים בטיעונים המשכנעים ביותר בשקפים הבאים. אפשר גם לשאול את התלמידים:

- מה היתרונות ומה החסרונות בכל גישה?
- עם איזו גישה אתם מזדהים יותר? מדוע?

שקופית 5

אתם בתפקיד שרת האוצר

בשקופית זו התלמידים מתבקשים להיכנס לנעליה של שרת האוצר ולהחליט האם לבטל או להצמיד את שכר המינימום.

שאלות לדיון:

1. האם יש תלמידים שנתקלו במצב דומה בעבר, או ששמעו על מצב דומה?
2. אילו הייתם אתם במקומה של שרת האוצר, מה הייתם מחליטים?

שקופית 6

נימוקי המתנגדים

בשקופית זו מוצגת עמדת המתנגדים והנימוקים שהם מעלים. יש להקריא את טענתם המופיעה בבלון הדיבור מצד שמאל ולעיין עם התלמידים בנימוקים השונים. אפשר להקריא את הנימוקים, לבקש מתלמיד להקריא אותם, או להשמיע אותם באמצעות לחיצה על כפתור ההשמעה שבצד כל נימוק. מומלץ גם ללחוץ על הכפתור "למידע נוסף" המציג מושגים רלוונטיים מתחום האזרחות. הידע מתחום האזרחות יכול להיות רלוונטי גם לתחומי דעת אחרים. מומלץ להסביר לתלמידים שחשוב לקבל החלטות בצורה מושכלת ולהתבסס על ידע.

המשימה לתלמידים היא לבחור את הנימוקים המשכנעים ביותר באמצעות לחיצה עליהם (לחיצה נוספת על הנימוק מבטלת את הבחירה). חשוב להדגיש באוזני התלמידים שכל הנימוקים ראויים ונכונים, אולם כשמקיימים דיון כדאי להשתמש בנימוקים הרלוונטיים ביותר כדי לשכנע את הצד השני, וכך יש לעשות גם כאן. עודדו את התלמידים להציע גם נימוקים משלהם באמצעות לחיצה על הכפתור "הוסיפו נימוק". לאחר הקלדת הנימוק יש ללחוץ על כפתור "סיום", ולאחר מכן על כפתור "שלח". בפן האורייני, חשוב להבחין בין הטענה (הבעת הדעה) לבין הנימוקים המחזקים את הטענה. השקופית כולה מבטאת את העמדה המלאה, המורכבת מטענה ומנימוקים.

שקופית 7

נימוקי המסכימים

מהם 3 הנימוקים המשכנעים ביותר לדעתכם?

צריך להגמיר את שרר המצב המצוי בשוק

הצמדת שכר המינימום המצע את הפערים ההכנסתיים והכלכליים בין מעמדות סוציו-אקונומיות גבוהים ונמוכים.

הצמדת שכר המינימום מנגה על עובדים מפני מעבידים שעלולים לנצל אותם ולטפל להם שרר נגזר.

הצמדת שכר המינימום מנגה על החסות לקיום בכבוד של העובדים מכל שכבות החברה.

הצמדת שכר המינימום מנטיחה שגם משכורות של עובדים פשוטים ולא מימכים יהי מוגנות מפני שחיקה. **למידע נוסף**

נימוק נוסף

לחש על נימוק כדי לברור ב. יש לברור לפחות נימוק אחד. לחש על "נימוק נוסף" כדי לחשף נימוק משלכם ובסיום ההקלדה לחש על "סיום". לאחר מכן לחש על "שלח".

בשקופית זו מוצגת עמדתם של המצדדים, ומבנה השקופית דומה לשקופית הקודמת. יש להקריא את טענתם, המופיעה בבולן הדיבור מצד שמאל, ולעיין עם התלמידים בנימוקים השונים. אפשר להקריא את הנימוקים, לבקש מתלמיד להקריא אותם, או להשמיע אותם באמצעות לחיצה על כפתור ההשמעה שבצד כל נימוק. מומלץ גם ללחוץ על הכפתור "למידע נוסף" המציג מושגים רלוונטיים מתחום האזרחות.

המשימה לתלמידים היא לבחור את הנימוקים המשכנעים ביותר באמצעות לחיצה עליהם (לחיצה

נוספת על הנימוק מבטלת את הבחירה). חשוב להדגיש באוזני התלמידים שכל הנימוקים ראויים ונכונים, אולם כשמקיימים דיון כדאי להשתמש בנימוקים הרלוונטיים ביותר כדי לשכנע את הצד השני, וכך יש לעשות גם כאן.

עודדו את התלמידים להציע גם נימוקים משלהם באמצעות לחיצה על הכפתור "הוסיפו נימוק". לאחר הקלדת הנימוק יש ללחוץ על כפתור "סיום", ולאחר מכן על כפתור "שלח". בפן האורייני, חשוב להבחין בין הטענה (הבעת הדעה) לבין הנימוקים המחזקים את הטענה. השקופית כולה מבטאת את העמדה המלאה, המורכבת מטענה ומנימוקים. אפשר להפנות את תשומת לבם של התלמידים לכך שחלק מן הנימוקים של המסכימים הם בעצם הפרכות לנימוקים של המתנגדים.

שקופית 8

"ראש בראש"

בשקופית זו מוצגים שני הצדדים זה מול זה. יש ללחוץ על כפתורי "הנימוקים" בכל צד כדי לראות את הנימוקים המרכזיים שנבחרו בשלבים הקודמים, ואת הנימוקים שהתלמידים הוסיפו. עודדו את התלמידים להציע נימוקים נוספים.

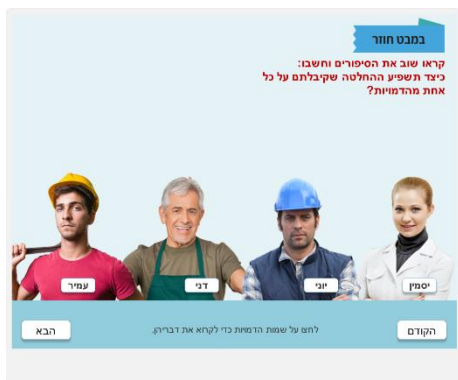
שאלות לדיון:

1. איזה מן הצדדים היה משכנע יותר? מדוע?
2. האם היו נימוקים שחידשו לכם או הפתיעו אתכם?
3. האם דעתכם בנושא השתנתה בעקבות הנימוקים של אחד הצדדים?

לאחר ההאזנה לנימוקי שני הצדדים ובעקבות הדיון, יש לעבור להצבעה בכיתה ולהטות את המאזניים בהתאם להכרעת הכיתה על ידי לחיצה על "הצמדת שכר המינימום" או "ביטול שכר המינימום". ניתן לחזור למצב של איזון על ידי לחיצה על כפתור = שנמצא מתחת למאזניים.

שקופית 9

במבט חוזר – כיצד השפיעה ההחלטה שקיבלתם על כל אחת מהדמויות?

בשקופית זו נחזור לדמויות שהוצגו בתחילת המצגת כדי לבחון איך השפיעה ההחלטה של התלמידים על כל אחת מהן. המטרה היא להמחיש לתלמידים איך החלטות יכולות להשפיע על אנשים "בחיים האמיתיים" ולעודד אותם למצוא פתרונות מאוזנים שיתחשבו בכמה שיותר צדדים והיבטים של הסוגיה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם המצב של הדמות ישתפר או יהיה גרוע יותר?
- איך יושפעו האנשים הסובבים את הדמות: בני משפחה, עובדים, חברים לעבודה?

שקופית 10

מציאת פתרונות חלופיים

בשקופית זו התלמידים מוזמנים להציע הצעות לגישור בין שני הצדדים, ולהעלות פתרונות נוספים להתנגשות בין הזכויות והאינטרסים שתוארה לעיל. משימה זו מחייבת גמישות מחשבתית וחשיבה "מחוץ לקופסה" והיא נועדה לעודד חשיבה יצירתית.

את ההצעות שמעלים התלמידים יש לכתוב בחלונת הכתיבה הגדולה שבמרכז המסך. במידת הצורך אפשר להיעזר ב"גלגלי ההצלה" המוצעים:

- **"שקלול ואיזון"** – ניסיון לצמצם את הפגיעה בכל אחת מן הזכויות למינימום הנדרש.

למורה לאזרחות – שקלול ואיזון נלמדים כדרך שבה פועל בדרך כלל בית המשפט כדי לפתור התנגשות בין זכויות. מובן שכאן אין הכוונה להחלטה שיפוטית, אלא לניסיון להיעזר בקו החשיבה הזה כדי לפתור את הבעיה ברמה המקומית.

- **"מידתיות"** – נסו להציע פתרון שתוצאותיו לא יפגעו במעורבים מעבר למינימום הנדרש.
- **"איתור חלופות"** – הצעת פתרונות שונים לגמרי שיענו על הצרכים של כל הצדדים בדרכים אחרות.

שאלות לסיכום

1. מה עדיף לדעתכם – היענות מלאה לאחד משני הצדדים או פתרונות הגישור שהוצעו? מדוע?
2. האם לדעתכם הצדדים יהיו מרוצים מהפתרונות המוצעים?
3. מה למדתם מן הפעילות על התמודדות עם התנגשות בין זכויות?
4. האם במהלך הפעילות קיבלתם כלים שתוכלו לאמץ בדיונים בבית או בין חברים? אם כן, אילו?